भवाभवौ त्वभिजानन् गरीयो ज्ञानाच्छ्रेयो न तु तद्वै करोमि । आशासु धर्म्यासु परासु कुर्व्वन् यथा नियुक्तोऽस्मि तथा वहामि ।

यथा यथाऽस्य प्राप्तव्यं प्राप्नोत्येव तथा तथा । भवितव्यं यथा यच्च भवत्येव तथा तथा ।

यत्र यत्रैव संयुक्तो धात्रा गर्भे पुनः पुनः । तत्र तत्रैव वसति न यत्र स्वयमिच्छति ।

भावो योऽयमनुप्राप्तो भवितव्यमिदं मम । इति यस्य सदा भावो न स मुह्येत् कदाचन ।

पर्य्यायैर्हन्यमानानामभियोक्ता न विद्यते । दुःखमेतत्तु यद्द्रष्टा कर्त्ताऽहमिति मन्यते । ८२००

ऋषींश्च देवांश्च महासुरांश्च त्रैविद्यवृद्धांश्च वने मुनींश्च । कान् वापदो नोपनमन्ति लोके परावरज्ञास्तु न सम्भ्रमन्ति ।

न पण्डितः क्रुध्यति नाभिपद्यते न चापि संमोदति न प्रहृष्यति । न चातिकृच्छ्रव्यसनेषु शोचते स्थितः प्रकृत्या हिमवानिवाचलः ।

यमर्थसिद्धिः परमा न हर्षयेत्तथैव काले व्यसनं न मोहयेत् । सुखञ्च दुःखञ्च तथैव मध्यमं निषेवते यः स धुरन्धरो नरः ।

यां यामवस्थां पुरुषोऽधिगच्छेत् तस्यां रमेतापरितप्यमानः । एवं प्रवृद्धं प्रणुदन्मनोज्ञं सन्तापयामास करं शरीरात् ।

न तत् सदः सत्परिषत् सभा च सा प्राप्य यां न कुरुते सदा भयं । धर्म्मतत्त्वमवगाह्य बुद्धिमान् योऽभ्युपैति स धुरन्धरो नरः । ८२०५

प्राज्ञस्य कर्म्माणि दुरन्वयानि न वै प्राज्ञो मुह्यति मोहकाले । स्थानाच्युतश्चेन्न मुमोह गौतमस्तावत्कृच्छ्रामापदं प्राप्यवृद्धः ।

न मन्त्रबलवीर्य्येण प्रज्ञया पौरुषेण च । न शीलेन न वृत्तेन तथा नैवार्थसम्पदा ।

अलभ्यं लभते मर्त्यस्तत्र का परिदेवना । यदेवमनुजातस्य धातारो विदधुः पुरा ।

तदेवानुचरिष्यामि किं मे मृत्युः करिष्यति । लब्धव्यान्येव लभते गन्तव्यान्येव गच्छति ।

प्राप्तव्यान्येव चाप्नोति दुःखानि च सुखानि च । एतद्विदित्वा कार्त्स्न्येन यो न मुह्यति मानवः । ८२१०

कुशली सर्व्वदुःखेषु स वै सर्व्वधनो नरः ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि शक्रनमुचिसंवादे षड्विंशत्यधिकद्विशतोऽध्यायः ॥ २२६ ॥

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ मग्नस्य व्यसने कृच्छ्रे किं श्रेयः पुरुषस्य हि । बन्धुनाशे महीपाल राज्यनाशेऽथ वा पुनः ।

त्वं हि नः परमो वक्ता लोकेऽस्मिन् भरतर्षभ । एतद्भवन्तं पृच्छामि तन्मे त्वं वक्तुमर्हसि ।

॥ भीष्म उवाच ॥ पुत्रदारैः सुखैश्चैव वियुक्तस्य धनेन वा । मग्नस्य व्यसने कृच्छ्रे धृतिः श्रेयस्करी नृप ।

धैर्य्येण युक्तं सततं शरीरं न विशीर्य्यते । विशोकता सुखं धत्ते धत्ते चारोग्यमुत्तमं । ८२१५

आरोग्याच्च शरीरस्य स पुनर्व्विन्दते श्रियं । यश्च प्राज्ञो नरस्तात सात्त्विकीं वृत्तिमास्थितः ।

तस्यैश्वर्य्यञ्च धैर्य्यञ्च व्यवसायश्च कर्म्मसु । अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं ।

बलिवासवसंवादं पुनरेव युधिष्ठिर । वृत्ते देवासुरे युद्धे दैत्यदानवसंक्षये ।

विष्णुक्रान्तेषु लोकेषु देवराजे शतक्रतौ । इज्यमानेषु देवेषु चातुर्व्वर्ण्ये व्यवस्थिते ।

समृद्धमात्रे त्रैलोक्ये प्रीतियुक्ते स्वयम्भुवि । रुद्रैर्वसुभिरादित्यैरश्विभ्यामपि चर्षिभिः । ८२२०

गन्धर्व्वैर्भुजगेन्द्रैश्च सिद्धैश्चान्यैर्वृतः प्रभुः । चतुर्द्दन्तं सुदान्तञ्च वारणेन्द्रं श्रिया वृतं ।